

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LV. Quæ est septima de Divite, est de æternitate pœnarum inferni & dici potest Fer. 6.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

& tam facile peccatum ab iis admittatur; hinc facile intelligimus quid de magnâ eorum parte judicare debeamus, qui Deum tam facile, & securè offendunt! Age enim, mi Auditor; an DEVM mortaliter aliquando non offendisti? Si ita est, si te Deus in eo statu occupasset, quo nunc statu viveres in tormentis, in ignibus illis sempiternis, in horrendis illis cruciatibus? Vide an non rectè moneat Apostolus ad Philippenf. 2. *cum metu & tremore v. stram salutem operamini.* Cùm in tantarum rerum periculo simus, hæc in rebus omnibus cogita; sed præsertim in pec-

cati occasionibus quæ se se offerent: ac scito ex duobus alterum esse necessarium, aut Cælum, aut Infernum. Vide quantarum rerum periculo anima jactetur, aut æternæ damnationis. Superest ut eligas: sed scito, tempus eligendi non esse alteram vitam, sed præsentem; & in præsentem, sic fieri electionem, ut non fiat solâ æstimatione, sed vitâ & moribus. Ut si sanctè hîc vivas & benè moriaris, vivas in æternum cum Christo & Sanctis in gloriâ.
Amen.

FERIA QVINTA VEL SEXTA
DOMINICÆ SECUNDÆ
IN QVADRAGESIMA.
CONCIO SEPTIMA

De æternitate pœnarum Inferni.

Feriâ 5. *Inter nos, & vos chaos magnum firmatum est.* Lucæ 16.
Feriâ 6. *Malos malè perdet.* Matth. 21.

CVM in pœnarum Inferni multitudine omnia summa sint, nil tamen ex omnium hominum sensu majus apparet quàm earum æternitas. Quidam aliàs dixit omnes hujus vitæ dolores esse tolerabiles, quoniam si essent vehementes, breves futuri essent, eo quòd hominem perimerent; quod si essent diuturni, leviores forent: sed in inferno, & pœnæ omnes gravissimæ sunt, & non tantùm diuturnæ, & longissimi

Ami temporis, sed etiam æternæ. Rationem affert S. Augustinus lib. 19. de Civit. cap. 28. Hic quando contingit ille conflictus (nempe supplicii) aut dolor vincit, & sensum mors adimit; aut natura perdurans vincit, & dolorem sanitas tollit: Ibi autem & dolor permanet ut affligat, & natura perdurat, ut sentiat, quia utrumque idè non deficit, ne pœna deficiat. Hæc ille. Et de hæc pœnarum æternitate nobis hodie Sermo est, ut quia in æternitate nulla est mutatio, nullumque æternitatis remedium, dum licet in tempore, infelici æternitati occurrainus: Et uti dixit S. Gregor. Ante supplicium cogitemus de supplicio, & ante æternitatem, de æternitate: Nam secundum Bern. Serm. ad Clericos cap. 4. Hæc fratres mei, qui paver, cavet: qui negligit, in ea incidit. Sed quo res est majoris momenti, eò etiam, majori egeamus auxilio: Hoc nobis à Spiritu sancto impetrabit Virgo, quam salutemus. AVE MARIA.

REM hodiernam aggredior per difficilem, & quæ meum captum superat, audeo etiam dicere & vestram, loqui vobis de pœnarum inferni æternitate, hoc est rem metiri quæ superat omnem mensuram; numerare illius rei partes, quæ est supra omnem numerum; & rem illam definire, cuius nullus est finis. Aiebat Sapiens Ecclesiastici 1. *Arenam maris, & pluviam guttas, & dies sæculi, quis dinumeravit?* nemo profectò; sed tamen certo numero constant: At æternitatem nemo potuit numerare, nam licet omnes in se numeros complectatur, nullo tamen definitur. Pergit Sapiens, *Altitudinem cæli, & latitudinem terra, & profundum abyssi, quis dimensus est?* nemo fortasse, quam fuerunt qui conati sunt; sed tamen neque cælum in infinitum attollitur, & terræ spatia sunt definita, & maria definitam ha-

bent profunditatem: Sed æternitas nullis definitur spatiis aut terminis, unde Boëtius eam vocat interminabilem. Quòd si de æternitate in universum loqui difficile est, de pœnarum inferni æternitate longè magis. Vnde cum dicitur inter fidei nostræ mysteria quatuor potissimum esse humanæ menti creditu difficilia, Trinitatem, Incarnationem, Eucharistiam, additur pro quarto, suppliciorum æternitas: Sed quò majorem difficultatem continet, eò majorem ea res postulat & diligentiam meam, & attentionem vestram. Ego eam materiam ad majorem intelligentiæ facilitatem per varias propositiones sic expono.

1. Propositio. De fide est pœnas Inferorum esse æternas, hoc & nullo sine esse terminandas. Est contra Atheos, ac eos omnes qui animas hominum dicunt esse mortales; primi enim tollunt eum qui pœnas illas infligit; & alii tollunt eos qui patiantur. Est etiam contra Millenarios, qui quòd æternum est mille annis definiebant: Et contra Origenem qui uti refert S. Hieronymus in Epistola ad Pammachium contra errores Joannis Hierosolymitani, docuit animas Impiorum, & Dæmones, post aliquot sæcula liberandos, & Angelicæ luci, ac puritati restituendos, postquam per ignem & inferorum supplicia fuerint expiati. Demùm contra quosdam nescio quos homines nimis teneros, & misericordes qui sibi persuadere non possunt Deum leves hominum culpas tã brevi tempore commissas æternis suppliciis vindicaturum: quòd modis omnibus Dæmon persuadere conatus est: quo sensu S. Gregor. lib. 34. Moral. cap. 16. illud Jobi 41. interpretatur. *Æstimabit, id est, æstimare faciet abyssum quasi senescentem.* Senectus, inquit, pro finis propinquitate ponitur: unde ait Apostolus, *quod antiquatur, & senescit, propè interitum est.* Leviathan itaq; *æstimabit abyssum quasi senescentem,* quia reproborum corda sic infatuat, ut suspiciõne

eis de futuro iudicio, quod quasi finiatur, infundat. Abyssum namque lenescere æstimat, qui terminari quandoque in suppliciis supernam animadversionem putat. Hæc ille. Sed contra hos omnes probatur veritas nostræ propositionis, pœnas inferorum esse æternas & fore. Isaia 24. *Et congregabuntur in cōgregatione unius fascis in lacum.* Nempe omnes damnati in unum locum, & in unum carcere in projicientur. *Et post multos dies visitabuntur.* Id est, post longa tempora quibus torti fuerint, iterum torquebuntur, quia nullus unquam futurus est pœnarum modus. Nam nomine visitationis ut sæpè alias, in Scripturâ, intelligitur supplicium: unde LXX. Interpret. sic vertunt, *per multas generationes erit visitatio eorum.* Sed quia hoc loco abusi sunt Origenistæ ut advertit Sanctus Hieronymus & Sanctus Augustinus 21. de civit. cap. 17. licet perperam, per visitationem liberationem intelligentes, non tormentum: Ideo probatur ex cap. 66. ejusdem Prophetæ. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur:* quæ verba ter à Christo repetuntur Marci 9. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur:* Ex quo patet ibi æternum non accipi, ut aliquando, pro longissimo tempore finito, sed pro verâ æternitate, quæ finem non habet. Ita S. Joan. Bapt. apud Matth. 3. *Paleas comburet igni inextinguibili:* Judith. 16. *Dabit ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum:* Daniel. 12. *Multi de his qui dormiunt in terra pulvere evigilabunt, alij in vitam æternam, & alij in opprobrium, ut videant semper, id est, sentiant, & experiantur opprobrium sempiternum:* S. Paulus 2. ad Thesalon. 1. *Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini,* Apocal. 14. *fumus tormentorum ipsorum ascendet in secula seculorum: nec habent requiem die, ac nocte.* Sed nihil expressius afferri potest, quàm quod

continetur in ultimâ Judicii extremi sententiâ Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Ac ne putares ignem futurum æternum, sed non combustionem æternam, ideo subjicit, uti notavit S. August. *& ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Hæc duo simul dixit, advertit S. Augustinus, & vitam æternam, & æternum supplicium, ut æternitatem à quæ agnosceres in supplicio sicut in mercede. Unde Gregor. lib. 34. mor. cap. 16. Si quando finienda sunt supplicia reprobatorum, quandoque finienda sunt ergo & gaudia beatorum: per semetipsam namque Veritas dicit. *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam:* Si igitur hoc verum non est, quod minatus est: neque illud verum est, quod promisit, &c. Et si falsa minatus est, ut ab injustitiâ corrigeret, etiam falsa pollicitus est, ut ad justitiam provocaret. Sed quid contra hanc veritatem objiciant adversarii, audiamus.

1. Enim Origenis discipuli, repugnare dicunt Divinæ bonitati, ut Deus ob momentaneam delectationem solâ cogitatione conceptam miserum hominem per æternitatem puniat. Ut quid enim Scripturæ adeo extollunt divinam bonitatem, ut quid David tam sæpè canit. *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus,* quod vices repetit, si Deus adeo severus est, ut plurimum seculorum tormentis sibi satisfactum non putet; ut per æternitatem miserum hominem ultricibus flammis torreat? Nonne hominibus melius fuerat omnino eos non creare, quàm creatos per æternitatem torquere? Certum est ait Gregor. in c. 41. Iobi, quod pius atque omnipotens, non pascitur cruciatibus iniquorum: cur igitur cruciantur miseri si non expiantur? Certe inter homines rei puniuntur, & aliquando severissime, sed ad aliorum terrorem: sed ut damnati in æternum cruciætur nihil ipsis prodest, quia non

non emendantur, nihil aliis, quia nulli erunt, qui ab hoc exemplo proficiant. Æternum supplicium minuetur ad terrorem, sed non inferat, quia in æternitate supplicii nihil reperitur nisi severitas, & si auderet homo de Deo loqui, quædam species crudelitatis. Nam quod Scripturæ loquuntur de æternitate supplicii, id benignè interpretandum est de longissimo supplicii tempore.

2. Nobis obiiciunt id repugnare Justitiæ divinæ, ut culpæ quæ tam brevi tempore committuntur, immò sæpe in momento puniantur æternis pænis. Nam ut refert Gregor. in cap. 41. Iobi. At inquit sine fine puniri non debet culpa cum fine. Justus nimirum est Omnipotens Deus, & quod non æterno peccato commissum est, æterno non debet puniri tormento: Ratio est; Quia pœna culpæ debet commensurari, finiti autem ad infinitum nulla est proportio: itaque servandum est quod dicitur in Apocal. cap. 18. *Quantum glorificavit se, & indelictis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*: Quid itaque esse potuerit in tempore, quod æternitatem supplicii mereri potuerit? Certè quod æternum est omnem mensuram, & consequenter omnem proportionem superat: cum itaque supplicij irrogatio ad justitiam pertineat, non debet esse contra justitiam, quod sanè accideret si supplicia forent æterna.

3. Obiiciunt, Creaturæ conditionem id ferre non posse, tum ex parte agentis, tum ex parte patientis: nam quis ignis esse potest æternus, cum egeat pabulo, si quidem infinito tempore, omne pabulum sapius absumpserit: Et corpus passibile non potest semper esse passibile, nam illud tandem perire necesse est, licet per multum temporis flammis resisterit: si enim patitur necesse est ut aliquid detrimenti patiatur, si patiatur detrimentum, oportet ut aliquo tandem tempore consumatur & pereat: præterquam quod id quod finitum est, nullo mo-

do potest cum infinito compati; unde nullus unquam potuit comprehendere ut aliquid in ignibus arderet, quin tandem aliquando non periret.

Videte, Auditores, quàm inanes sunt mortalium ratiocinationes, & quàm leves hominum conatus, in quibus, ut ait Scriptura Sapientia 13. *Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum quæ est, neque operibus attendentes, agnoverunt quæ esset artifex*. Sed nimirum, *mentita est iniquitas sibi*, quidquid enim obijciant impii, impedire non possunt, quin verum sit æterna esse inferorum supplicia: mihi sufficit sola fides, & Scripturæ testimonium irrefragabile. Et hoc in universum statuendum est, quidquid nobis proponitur fide credendum, ita tenendum esse, ut quidquid in contrarium obijci potest à quocunque, semper habeatur pro falso, seu illud comprehendam, seu non comprehendam: Itaque ad propositas objectiones nobis sufficit pro responsione divina autoritas. Nam in ejusmodi rebus non ratione, sed fide, & autoritate decertandum est: Itaque mihi satis esset, si ita responderem: 1. quidem cum dicitur pœnarum æternitatem pugnare cum divinâ bonitate: Respondeo id planè esse falsum. Quia id nobis fide credendum propositum est. 2. Cum dicitur id repugnare divinæ Justitiæ: Respondeo quoque id esse falsum, quandoquidem id nobis revelatum est, & pœnarum æternitas fide credenda proponitur. Denique ad id quod obijciunt id non ferre conditionem creaturæ tam ex parte agentis quàm ex parte patientis: Respondeo non repugnare, quandoquidem id nobis fide credendum proponitur: Plus enim valet apud me autoritas divina, quàm ulla cujuscunque autoritas, quàm ulla ratio, quàm ulla experientia; Et hoc unum mihi sufficit, quod ita credendum mihi propositum sit, Si ego pro-

bo Trinitatem, sic statuo Incarnationem, sic divinam Eucharistiam, sic reliqua Mystera: Et eodem modo suppliciorū infernalium æternitatem, & in omnibus argumentis in contrarium propositis, unicam fidem oppono. Non quòd mihi desit quod respondeam, sed quòd nihil melius habeam quod respòdeam: Nam cùm aliter respondeo, rationem rationi oppono: cùm autem sic respondeo, primam veritatem fallibilitati oppono; & divinum intellectum, supremamque autoritatem humano intellectui antepono. Sed quia exemplo Apostoli Rom. 1. *Sapientibus & insipientibus debitor sum*, ut impiis etiam satisfaciam & obstruatur omne os, ad singulas objectiones, quo ordine factæ sunt, respondeo.

Ad 1. itaque, ubi dicitur pœnarum æternitatem repugnare Dei bonitati. Respondeo, Malè plerosque Dei bonitatem meriri mali patientiã, non satis intelligentes, Deum eo ipso malapunire quia bonus est, secundum illud Sapientis, *Contra malum bonum est, & contra mortem vita*; unde fit ut Deus suã bonitatem malum prosequatur: Id præclare docuit Tertullianus lib. 2. contra Marcion. cap. 13. Quis boni author, nisi & qui exactor? proinde quis mali extraneus, nisi qui & inimicus? quis inimicus, nisi qui & expugnator, nisi qui & punitor? Sic Deus totus bonus est, dum pro bono omnia est. Et infra. Usque ad eòdè iustitia etiam plenitudo est Divinitatis ipsius, exhibens Deum perfectum, & Patrem, & Dominum: Patrem clementiã, Dominum disciplinã: Patrem potestate blandã, Dominum severã: Patrem diligendum piè, timendum necessariè: diligendum quia malit misericordiam quàm sacrificium; & timendum quia nolit peccatum; diligendum, quia malit pœnitentiam peccatoris, quàm mortem; timendum, quia nolit peccatores sui jam non pœnitentes: Ideo lex utrumque definit diliges Deum, & timebis Deum: aliud obsecutori

proposuit, aliud exorbitatori. Benè est, inquit, non negamus peccatores puniendos, sed dicimus Dei bonitatem non ferre æternitatem pœnarum: Verum, ut ait Bernardus libr. 5. de Consider. cap. 12. Numquam recto pravòque conveniet: Itaque si peccatum semper maneat, oportet ut Deum semper sentiat vindicem. At inquirunt, cur tanta misericordiæ divinæ commentatio, si nunquam peccatur, quancuncque tempore punitum fuerit peccatum: Respondet Gregorius in cap. 41. Iobi, Dum fatagunt Deum perhibere misericordem, non verentur prædicare fallacem: Nam quot locis asseruit, pœnam damnatorum futuram æternam? Quòd autem dixerunt æternum hîc sumi pro longissimo tempore longè falluntur, nam dicitur futura pœna sine fine: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum nõ extinguetur*: Nec propterea Deus delectatur pœnis miserorum, Quia, ut ait ibid. S. Gregorius, Omnipotens Deus qui pius est, miserorum cruciatu non pascitur: Quia autem iustus est, ab impiorum ultione, in perpetuum non sedatur, sed iniqui omnes æterno supplicio, & quidem suã iniquitate puniuntur. Nec dicendum est inutiliter puniri, cùm nec ipsi suo supplicio, nec alij eorum exemplo corrigantur: Nam præter quàm sufficit, ut sicut in beatis per æternitatem exercetur misericordia, ita in damnatis per æternitatem exerceatur Iustitia Dei; illud etiam accidit quod subiicit S. Gregor. Ad aliquid concremantur, scilicet ut iusti omnes, & in Deo videant gaudia quæ percipiunt, & in istis respiciant supplicia quæ evaserunt: ut tantò in æternum magis divinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quantò in æternum mala puniri conspiciunt, quæ ejus adjutorio vitare potuerunt.

Ad 2. Quòd dictum est repugnare divinæ Iustitiæ, ut culpæ quæ tam brevi tempore, immò etiam quæ aliquod uno duntaxat mo-

mento committuntur, æternis puniantur
uppliciis. multiplex dari potest responsio.

1. Est S. Gregorij in c. 41. Iobi: Rectè dicerent
si iustus Iudex districtusq; veniēs, non corda ho-
minū, sed facta pensaret. Iniqui enim tunc cum
fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Vo-
luisse quippe sine fine vivere, ut sine fine po-
tuisent in iniquitatibus permanere. Nam
magis appetunt peccare, quàm vivere, & i-
dèd hīc semper vivere cupiunt, ut nunquam
desinant peccare, cū vivunt. Ad districti
ergo Iudicis justitiam pertinet, ut nunquam
careant supplicio, quorum mens in hac vitā,
nunquam voluit carere peccato, & nullus
iniquo detur terminus ultionis, qui quādiu
valuit, habere noluit terminum criminis. Ea-
dem repetit libr. 4. Dialogor. cap. 44. Quia
licet actus peccati brevis fuerit, affectus ta-
men peccantis fuit æternus: vellet enim pec-
cans, si posset, in suā oblectatione semper ma-
nere. Verba Gregorij sunt ista. Vellet sine fine
vivere, ut posset sine fine peccare: districtus
autem Iudex corda pensat, & affectus, non fa-
cta; Ad magnam ergo justitiam judicantis
pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui
in hac vitā nunquam voluerunt carere pecca-
to. Eodē pertinet quod ait S. Hierony-
mus Ideo sine fine pœnas luunt, quia volūtātē
habuerunt sine fine peccandi, si naturam ha-
berent sine fine vivendi. Aug. l. 16. de Civit. Dei
c. 4. Meritò malus punitur affect⁹, etiā cui nō
succedit effectus. Cū itaque homo moritur
in peccato, ostendit semper voliturū peccare
si vixisset; ita non peccare desit, sed vivere. Vis
hujus rationis, hæc est, quod uti in peccati vo-
luntate est quædam æternitas, nullusque fi-
nis, ita etiam in pœnā nullus est finis. Perire
quidem mallent impij quàm sic torqueri:
Sed uti cuidam reo, mortis maturitatem pos-
centi, respondit Tiberius dum custodias re-
cognosceret: nondū tecum in gratiam rediī,
ita nec hoc damnatis concedetur. Apocal, 9.

Tom. II.

*In diebus illis, quærent homines mortem, & non
invenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet
mors ab eis.*

2. Responsio est S. Thomæ 1. 2. q. 87.
art 3. Id peti ex naturā peccati mortalis, quod
tollit principium vitæ spiritualis, nempe cha-
ritatem, & infert mortem animæ, unde sequi-
tur peccatum esse irreparabile, & consequen-
ter mereri pœnam æternam; Vis hujus rati-
onis in eo est: Quia quādiu durat peccatum,
tandiu pœnam meretur, nam reatus pœnæ
etiam si manere possit culpā remissā, tamen
manere non potest culpa quin pœnam me-
reatur: sed in damnato semper perdurat pec-
catum, nam sine charitate non dimittitur, igitur
semper durat meritum pœnæ. Confirma-
tur: Quia peccator violavit per peccatum or-
dinem quem habere debebat ad Deum per
charitatem, quem cū non possit eo modo
reparare, oportet ut alio modo ipse ordinetur
ad Deum, nempe per pœnam: Nam cū
anima sit æterna, nec possit semper manere
inordinata, oportet ut aliquā ratione ordi-
netur, & ita sit aut subjecta legi, aut subjecta
pœnæ: Cū non possit ita esse primo modo,
quia in termino est, oportet ut sit secundo,
nempe per pœnam: quæ debet esse æterna,
ut extra ordinem anima reperiatur, aut
quem ipsa teneat per obedientiam, aut quo
ipsa teneatur per supplicium, patiēdo. Quia,
ut ait Augustinus, tanta est beatitudo justitia
ut nemo ab eā deficiat, nisi ad miseriam:
hæc autem æterna est, quia defectio æterna
est.

3. Responsio est Petri Blesensis Episto-
la 60. Cū locus ille viam præcludat ad meri-
tum compensationis etiam beneficium non
admittit. Itaque cū per illa supplicia nulla
fiat satisfactio, semper restant pœnæ toleran-
dæ. Certe ingrat⁹ Deo quidquid patiatur nō
satisfaciat, illeque similis est qui creditori sol-

D d

vens

ensufuras pecuniæ creditæ, sui tamen debiti, & capitalis debitor manet ac reus: Ita damnati pœnas semper exolvunt, & semper debitores manent. Eodem pertinet quod ait Emifenus. Cùm damnatus in se non habeat sui mali remedium, nec aliunde accipere dignus sit, ejus supplicium erit sine termino. Quia (inquit) non recipit causa remedium, carebit sine supplicium. Et hoc est quod Christus significavit, cùm dixit quædam esse peccata, *quæ neq; in hoc seculo remittuntur, neque in futuro.*

Quartam responsionem mihi suggerit. S. Augustinus lib. 9. de Civit. Dei cap. 13. Nunquam esset illorum æterna miseria, nisi esset magna malitia. Vis hujus rationis in eo est: Quod peccatum mortale eam pœnam meretur, quæ ejus malitiæ est æqualis, ut sit tantum & quantum: nam justitia æqualitatem desiderat, & proportionem: peccati autem malitia quodammodo est infinita; quia cùm peccatum mortale sit aversio à Deo aut explicita aut implicita, & ejus contemptus aut expressus, aut tacitus, magnam Deo facit injuriam: sed & aliunde cùm injuria crescat ex qualitate personæ quæ offenditur: nam si Nobile quis offendit, major est injuria quam si hominem plebejum offendisset, major si Magnatem, longè major si Principem, longè maxima si Regem: sequitur, cùm Dei majestas sit infinita, non posse esse majorem injuriam quàm Dei offensi; & consequenter malitiam esse quodammodo infinitam: cùm itaque pœna respondere debeat malitiæ, oportet pœnam quodammodo esse infinitam: cùm autem infinita esse non possit in qualitate, aut in intensione, quia creatura ejusmodi pœnæ capax esse non potest, sequitur ut sit infinita secundum durationem; igitur debuit esse æterna, nam si minor esset, quantumlibet longa, non esse infinita.

Confirmatur. Quia tanta est peccati mortalis malitia ut nullis operibus bonis puræ

creaturæ quantumvis multis, & magnis ex æquo compensari potuerit, unde opus fuit homine Deo, ut digna compensatio fieret: igitur peccatum meretur pœnam æternam. Quod enim adeò malum est, ut nullis bonis operibus, licet longo tempore continuatis, compensari & coæquari possit, meretur pœnam quovis tempore longiorem, igitur æternam. Et certè, uti dixit alicubi S. Augustinus, quandoquidem creatura bonum infinitum postposuit bono finito, pœnam meretur infinitam, quantum capax est infinitatis, nullus autem alterius est capax quàm secundum durationem. Neque dici potest non debere puniri sine fine, culpam cum fine: Nam licet finita fuerit duratio, malitia tamen non fuit finita, sed ratione injuriæ in Deum fuit quodammodo infinita, unde puniri debuit supplicio quodammodo infinito & consequenter æterno. Ad hæc attendi non debet temporis brevitatis quo culpa admittitur: Nam ut bene advertit S. August. lib. 21. de Civit. Dei cap. 11. Inhumanâ justitiâ atrocitatem quod parvo tempore committitur, perpetuo punitur carcere, immò etiam morte, quæ punitio respectu brevitatis hujus vitæ æterna est: non itaque in pœnâ attenditur culpæ tempus, sed malitia, quæ in peccato mortali infinita est: Vnde in æternitate pœnarum non solum Deus injustus non est, sed summè justus, qui pœnam coæquet culpæ. Præterquam quod, justum est ut qui oblatâ noluit uti misericordiâ, per pœnam semper intentatâ puniatur justitiâ, & qui noluit semper esse beatus, semper evadat miser. Quia ut mox dicebam tanta est, ait August. beatitudo justitiæ ut nemo ab ea deficiat nisi ad miseriam: & qui Deum habere noluit bonum, sentiat justum. *Justus es Domine. & rectum judicium tuum: & implebitur illud Iobi cap. 20. Luctus quæ fecit omnia, nec tamen consumetur.*

Ad id quod tertio loco objectum est, nihil aliud respondere placet, quàm quod Christus Dominus respondit Sadducæis Matth. 22. circa Matrimonia alterius vitæ quæ ipsi futura perperam crediderunt. *Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei*: hoc est potestatem. Nam ex Scripturis constat, ignem inferorum alterius esse rationis à nostro igne elementari: neque enim ignis inferni ut hic noster indiget pabulo, ut nutriatur; unde multi ex Sanctis Patribus eum appellant spiritalem, & incorporeum, hoc est immaterialem, quia scilicet ad sui conservationem non indiget pabulo, atque nutrimento, ut hic ignis: quod supra ex diversis locis demonstravimus: Quod dicitur, *Nescientes virtutem Dei*, significatur potestas Dei, qui potest damnatis restituere corpora immortalia, sed non impassibilia: concurrente ita cum igne inferorum ut torqueat corpora, sed non ut absumat, ac dissolvat: unde S. Augustinus serm. 227. de Tempore sic de illo igne Philosophatur, ut diximus nuper: *Sævit, & parcat; cruciat, & reservat; nec totum est quod punit, cui sævum est, quod ignoscit; & in damnato impletur illud Jobi 20. quod mox attuli: Luet, &c. quod sic exponit S. Gregorius libro 15. Moral. cap. 11. Flammis ultricibus traditus semper moritur quia semper in morte servatur: non enim in morte consumitur, quia si consumeretur vita morientis, cum vitæ etiam pœna finiretur: sed ut sine fine crucieretur, vivere sine fine in pœna compellitur: ut cujus vita hæc mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in pœna. Dicat ergo, *Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumeretur*. Quia cruciatur, & non extinguitur; moritur, & vivit: deficit, & subsistit: finitur semper, & sine fine est. Hæc solo auditu valde terribilia sunt, quanto magis passione? Sed quia multitudo iniquitatis ejus exigit, ut carere suppliciis nun-*

quam possit, aptè subjungitur: *Juxta multitudinem adventionum suarum, sic sustinebit*. Qui enim multa invenit ad culpam, novis inventionibus cruciatur in pœna: Ita ille. Hæc autem inventio est, ut corpusei detur passibile quidem, sed immortale, & sit ignis quidem semper ardens sed nunquam deficiens: non itaque mirum quod est immortale semper patiat, & ut ignis qui nunquam extinguitur semper sæviat. Ex quibus omnibus hæc prima veritas manet inconcussa, pœnas inferorum nullo fine esse terminandas: quod esse de fide probatum est.

II. Propositio. Pœnarum æternitas & incomprehensibilis est & ineffabilis, hoc est nec mente comprehendi potest, nec sermonibus explicari. Ratio est, quia quidquid in hac vita comprehendimus id originem habet à sensibus, nam nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu: dicit autem Apostolus 2. Cor. 4. *Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ non videntur æterna*. Scio quidem veteres nobis variis modis æternitatem representasse. Quidam quidem per annulum seu circulum, quia sine caret, & principio, nullâ sui parte incipit, nullâ desinit, quod est æternitati proprium. Ita Ægyptij Deum circulum nominarunt. Ita Trismegistus dixit Deum esse Sphæram intellectualem, cujus centrum ubique est, nullibi autem circumferentia. Ideò prisca templa rotunda ædificarunt, & exemplum habemus in fano celeberrimo quod Agrippa ædificavit in Deorum omnium honorem, quod Pantheon nuncupavit, & Pythagoras ut Deum sempiternum ostenderet, circumactum corporis discipulos suos adorare jusserat. Ideò quoque prisca æternitatem representarunt Sphæram & Globo: Et ob hanc rationem, multi mundum esse æternum dixerunt, quod esset rotundus: Alij æternitatem pinxerunt in serpente caudam suam mordentem: æternitas enim est circulus in se

recurrere, orbis undique rotundus, rota que semper volvitur, annus jugiter in se revolutus, fons jugis in se revertens, &c. quæ omnia idem sunt quod rotundus ambitus sine carê, & principio. Sed uti rectè dixit Basilius in circulo quæ fierunt principium nõ ubi esset, sed ubi non esset, nam circuli principium est centrum; & aliunde ipse circulus in se finitus est, unde circulus alio est minor, & major, quod in æternitate locum non habet: neque istæ comparationes nobis sufficienter explicant æternitatis longitudinem. Quare in ea exprimens variè defudarunt doctissimorum hominum ingenia: paucorum conatus subji-

1. Ex Lessio lib. 4. de Div. perfect. cap. 4. Constitue montem Arenarum qui impleat totum orbem, unde singulis sæculis una tollatur arenula: quot sæculorum myriadibus opus erit, ut totus absumatur? quis hoc numeret, aut animo comprehendat? & tamen cum totus fuerit post innumera secula absumptus, & toto illo temporis spatio damnatus in flammis arserit, nihil detractum erit æternitati, sed post tanta tempora erit tantum sicut prius æternitatis initium: unde rectè Augustinus in Psalmum 60. Quidquid vis, dicis de æternitate. Ideo autem quidquid vis, dicis: quia quidquid dixeris, minus dicis.

2. Si dixeris æternitatem tot annorum milliones comprehendere quot sunt guttæ in Oceano, parum dixeris, quia quidquid dixeris, minus dicis. Sed si multiplicaris tot maria, quot sunt in Oceano guttæ, & tunc dixeris, tot esse in æternitate annorum milliones, quot sunt in Oceano ita multiplicato guttæ, parum erit. Quidquid vis, dicis de æternitate. Ideo autem quidquid vis, dicis quia quidquid dixeris, minus dicis. Quod si iterum multiplicaris tot milliones guttarum, per millia millionum, & dixeris, tot esse aënos, vel secula in æternitate, nihil adhuc dixeris.

Quia quidquid dixeris minus dicis. Itaque Augustinus in Psalmum 36. Quid appendis cum infinito quantumcunque finitum, decem millia annorum, decies centena millia; si dicendum est, millia millium? Quæ finem habent cum æternitate comparari non possunt. Quidquid dixeris, minus dicis.

3. Alij nobis aliam imaginationem subjiciunt. Si damnati non nisi singulis diebus vel annis unam lacrymulam funderent servandam cum aliis guttis deinceps in singulos annos fundendis, plus lacrymarum demum funderent, quam mare habeat aquarum: omnes enim maris guttæ in certum numerum redigi possunt, & illum Deus novit; & tamen lacrymæ damnatorum omnem illum numerum superarent atque mensuram. Sed quid appendis cum infinito quantumcunque finitum? Verum quia id satis dici non potest nec satis comprehendere, aliam tibi affero imaginem, ut scias, quid tandem timere debeas.

4. Sit membrana unum cubitum lata, sed tam longa ut totam terram ambiat: hæc tota Arithmeticis numeris inscribatur. Quis Arithmeticus illum numerum inire poterit? quis mons tot grana contineat? quod mare tot guttas habeat? Immo cælum sit illa membrana, & mare atramentum, quo numerus annorum describatur. Hoc tamen totum non est æternitas, ulterius illa protenditur. Et certè erit aliud quando tempus, quo hæc omnia præterierint, & tamen tunc nulla æternitatis pars transferretur, sed novum erit æternitatis initium, & hoc totum erit perfectè cognitum à damnato. Ignoscite dilectissimi, si vestra patientiâ aburi videar, & vobis sim importunus; idem vobis sæpius objiciendo, hoc enim satis nunquam dicitur, quod nunquam satis comprehenditur: iterum igitur attendite,

ſ. Concipe, ô homo, tot myriades, non dico annorum, ſed ſæculorum; ſæculum autem voco durationem centum annorum; quot ſunt arena in omnibus littoribus, quot guttæ in omnibus aquis, quot folia in omnibus agris, quot pili in omnibus animalibus, quot plumæ in omnibus avibus: & huic incomprehenſibili numero, adde tot milliones ſæculorum, quot pulvirculi ſunt neceſſarii ad implendum totum univerſum corporeum; certe illud totum incomprehenſibile temporis ſpatium, quod nobis videri poſſet inſtar cujuſdam æternitatis, adhuc æternitas ipſa inferorum, infinitis ſæculis, & infinitis ſæculorum millionibus ſuperat. His adde longè majora. Multiplicetur totus iſte ſæculorum numerus ab intellectu Angelico ratione quadratâ, vel cubicâ ſemper aſcendendo, quantum per mille annos iſte actus repeti poſſet; adhuc æternitas infinito intervallo, & infinitis ſæculis major eſt. Idem dicendum eſt, etiam ſi fiant tot cubicæ multiplicationes, ordine recto aſcendendo, quot arena ſunt neceſſariæ ad implendum totum univerſum. Nullus equidem numerus annorum, vel ſæculorum tam ingens à mente creatâ concipi poſſet, quin tandem deſinat ad certum terminum, & poſt illum terminum ſuperſint infinita ſæcula, quibus illum terminum ſuperabit æternitas. Ideò quidquid vis, dicis: quia quidquid dixeris, minus dicis.

Hinc fit ut cùm de æternitate ſermo eſt, nemo rem nimiùm augere poſſit, & nulla ſit exaggeratio: quidquid de æterno dicitur minus dicitur: hoc enim habet æternitas, ut quidquid ab eâ demas, ſemper remaneat integra, & quantumlibet ad eam adjece- ris, majorem non efficias. Monſtrum plane durationis, ſemper incipit, & nunquam eſt, ſemper durat, nunquam deſinit, & ut ait Auguſtinus in Pfalm. 2. In æternitate nec præteritum quidpiam eſt, quaſi eſſe deſie-

rit; nec futurum quaſi nondum ſit; ſed præſens tantùm: quia quidquid æternum eſt, ſemper eſt. Hinc patet noſtræ propoſitionis veritas, quòd poenarum æternitas & incomprehenſibilis ſit, & ineffabilis, cùm nulla æternitatis expreſſio ſatis æternitatem oſtenderit: quidquid enim dixeris minus dicis. Itaque ſi minus diximus quàm ipſa ſit, non diximus quid ſit, ſed quid non ſit, & hinc valet quod de æternâ beatitudine dixit S. Auguſtinus: Acquiri poſteſt, æſtimari non poſteſt: ita poenarum infernalium æternitas, ſentiri poſteſt, æſtimari non poſteſt. Quòd ſi comprehendi mente non poſteſt, certe nec verbis explicari, cùm voces ſint ſigna conceptuum: ſi itaque minus aliquid dixerò quàm rei dignitas ferret, nolite mirari ſi quod eſt incomprehenſibile, mente non ſim complexus: & ſi quod eſt ineffabile, verbis non expoſuerim. Hoc ſufficere tamen vobis poſteſt ad rei magnitudinem comprehendendam, ſi illam incomprehenſibilem, & ineffabilem cogitetis: Et quis jam ferat quod in ratione poenæ, & incomprehenſibile eſt, atque ineffabile?

III. Propoſitio. Si aliquâ ratione explicari poſteſt poenarum infernalium æternitas, certe per infinitudinem, quæ vox duo ſignificat, quæ nobis magnum timorem, immo horrorem parere debent.

I. Quod ſine careat. Nam ut ait Ariſtor. libr. II. Metaph. cap. 9. Inſinitum eſt, quod tranſitum habet in conſummabilem. Auguſtinus in Pfalm. 145. Nec putes, quia verbis finitis finitur æternitas: æternitas in verbo, quatuor ſyllabis conſtat; in ſe ſine fine eſt: Et alibi ait, æternum eſt quod nullo ſine terminatur. Hoc admirabili modo exprimit Scriptura Pfalm. 48. *Sicut oves in inferno poſitæ ſunt, mors depaſcet eos*: quod explicans Petrus Bleſenſis Epistoſa 95. Sicut lana ovium tonſa permittitur crefcere, ut

terùm tondeatur : sic moriendo vives , & non desines mori. Sed quid significant ea verba. *Mors depascet eos* , explicat S. Bernardus Serm. 2. de triplici custodia. Mors depascet eos , quia semper morientur ad vitam , & semper vivent ad mortem. Augustinus lib. 19. de Civitat. DEI cap. 28. ut mors eis adsit ad supplicium , & desit ad finem. Gregor. libr. 15. Moral. cap. 12. Dicat ergò *Luct qua fecit omnia , nec tamen consumetur* : Quia cruciatur , & non extinguitur ; moritur , & vivit , deficit , & subsistit : finitur semper , & sine fine est. Hoc etiam Ethnici Poëta nobis multipliciter repræsenterunt : Quid enim aliud repræsenterat Ixionis rota quæ semper volvitur ? Quid vultur Promethei , & jecur semper renascens ? Quid dolia Danaidum pertusa , quæ semper implentur aquâ , & nunquam replentur : Quid saxum Sisyphi semper volutum , & semper revolutum , semper tollere , sustulisse nunquam : Hinc sume veram æternitatis cogitationem , quòd nullo unquam fine concludatur : certè melius per voces negativas exprimitur quàm per positivas , quàm per comparationem cujuscunque durationis , licet longissimæ , & sapiùs per quoscunque numeros multiplicatæ : nam uti rectè dixit. Arist. lib. 6. Phys. cap. 7. Infiniti nulla pars ipsum metitur : uti melius DEVM cognoscimus per negationes quàm per affirmationes. Sed quantum illud est esse , & semper esse , & nunquam finiri ? & in eo est incomprehensibilitas æternitatis : quod enim finem non habet , comprehendi non potest , siquidem omnis comprehensio , quidam complexus est , omnis autem complexus , est quædam definitio , quod autem non habet finem aut terminum definiri nõ potest. Quàm facile hæc vox pronuntiat , æternitas , sed quam parùm intelligitur : Putas satis unquam intellexisti , quid significet illa vox semper ?

quid illa , nunquam ? quid illa , semper ardere in flammis ? *Quia crucior in hæc flammâ*. Quid illa , nunquam obtinere quod semper petas ? Quid tam damnatum , quàm semper velle quod nunquam erit , & semper nolle , quod nunquam non erit ? Quòd si non intellexisti , nec satis intelligere potes , quid est quod tantum est , ut nec quidem capere possis ? Si autem quid hoc sit intellexisti , quid tam facile momentum præfers æternitati ? quid tam facile te æternæ damnationi exponis ?

2. Infinitudo hoc habet ut in suo genere omnia includat , uti dixerunt , veteres Philosophi apud Aristotelem 3. Phys. cap. 6. Infinitum omnia continere , & ipsum universum complecti : addo ego sic omnia continere , ut sit aliquid majus quàm quod includit , quia ut mox idem dicebat , nulla ejus pars ipsum metitur. Itaque cum æternitas in ratione durationis infinita sit , complectitur in se omnes numeros , omnem durationem , omnes mensuras , omnes annos , omnia sæcula , omnes sæculorum periodos : unde Dionys. cap. 10. de Divin. nom. æternitatem appellat ævum ævorum ; id est quod omnia illa superat , siquidem ut jam diximus nunquam incipit , immò post quamcumque durationem semper incipit , semper perdurat , sed nunquam desinit. Vis habere exemplum ? Non aliud quàm in Deo : quia cum sit primum infinitum in omni genere , mensura est aliorum. Sicut igitur Deus quia in essentiâ infinitus est , omnes essentias in se complectitur , & illas omnes infinities superat : Immensitas ejus omnia loca , & omnia spatia in se complectitur , & illa omnia infinities superat : Ita æternitas omnia tempora complectitur , & omnes durationes , & illas in se infinities superat : & proindè nullâ in ratione durationis admittit comparationem : Nam ut diximus supra ex Aug. in Psal. 36. *Quid appendis cum infinito , quantumcunque finitum ? &c.* Ex duplici itaq; capite

capite vide æternitatis longitudinem, & ex eo quod non habet; in se omnia tempora continet, & in se finem non habet. Si in se omnia tempora continet, quanta longitudo? Bern. Quid tam longum quam quod æternum est? Si in se nullum habet finem, quantum excedit? Quid tam longum, quam quod nullo fine præceditur? Utrumque autem habet ex infinitate. Nam si finitum nullum finem habet, & ipsum omnia continet.

IV. Propositio. Æternitas non tantum æstimari potest propter infinitatem, quod sine careat; & quod in se omnem durationem contineat; Sed etiam quia tota simul est quicquid est, ac sine successione. Hæc autem est differentia inter ea quæ sunt successivè, & inter ea quæ sunt simul: ut primi generis entia sint per partes, quarum cum quædam existunt, aliæ non sunt: quæ autem sunt simul, sint semper integra: cum itaque æternitas sit tota simul, sequitur ut secundum omnia sua simul sit, & semper sit integra. Et hinc ulterius consequens est ut damnatus singulis momentis tantum ferat tormentorum, quantum ferret successivè per partes toto tempore æternitatis: & idèd, ut simul quasi infinitè patiatur: Id explico.

1. Similitudine Immensitatis Divinæ: Ipsa enim totam Dei magnitudinem, quæ absque termino in omnem partem diffunditur, colligit in punctum, ut non minus habeat in puncto loci, quam in spatio immenso: Ita æternitas durationem Dei, quæ infinito tempore coextenditur, colligit in momentum, ita ut Deus totam possideat in momento. Sicut enim immensitas se habet ad punctum loci, ita æternitas ad punctum temporis: nam postulat æternitas DEI, ut omnes actus intellectus, & voluntatis, qui successu temporis infiniti in Deum cadere possent, fuerint in illo, & sint perfectissimè quovis momen-

to, omnibus retrò sæculis, & in posterum futuris designabili. Non ita fit in nobis dum in hac vitâ sumus & in tempore vivimus. Nemo enim omnes cogitationes, omnes affectus, omnia gaudia, omnes voluptates, quæ per longi temporis intervallum successivè habere potest, simul possidet. Ut id melius intelligas, finge per infinitum tempus quotidie Deo occurrere novas veritates, novas sapientiæ notiones, nova gaudia: quam infinitus esset horum numerus per infinitum tempus, si tamen aliquis est infiniti numerus? Jam cogita illum simul ac semel hæc omnia comprehendere, & simul comprehendisse ab illo nunc æternitatis quo Deus fuit Deus, quin statim simul hæc omnia comprehensa possideret: Tu idem de pœnis damnatorum cogita, quæ semper sunt omnes simul in unum collectæ ratione æternitatis.

2. Id explico similitudine primæ infinitatis divinæ: DEVS enim omnia bona sua, omnem suam potentiam, sapientiam, beatitudinem, omnia gaudia, & oblectamenta, quæ per infinitum tempus acquirere posset, simul perfectissimè in unum collecta habet, & immutabiliter, ex omni æternitate, & in omnem æternitatem possidet; ita ut nulla fieri possit accessio, aut decessio. Nemo in hac vitâ simul habet omnia gaudia quæ per totam vitâ acquirere potest; Nemo item simul omnia patitur quæ successivè multo tempore perferre potest: At DEVS simul habet & percipit, quæ infinito tempore posset acquirere: Vt si daretur lux corporalis intensivè infinita, & tota perfectio extensiva contraheretur in punctum, & sic contracta in immensum diffunderetur, ubique tota perfectè existens, esset ubique infinita & tota. Eodem modo cum æternitas simul omnes suas partes colligat, sequitur æternitatem pœnarum in quâlibet sui parte se-
toram

totam colligere, & ita damnatum, non tantum semper, hoc est sine fine pati, sed semper, hoc est quolibet suæ æternitatis parte, omnia pati quæ sine fine patietur. Jam ista simul conjuge: Summas pœnas pati in omni tormentorum genere, interius in animo & exterius in corpore: idque infinito tempore, hoc est sine fine, ac sine termino: ad hæc simul ac semel, ratione æternitatis, non successivæ, cujus partes ita sint unæ post alias ut non sint aliqua quando alia sunt; sed simultaneæ, cujus omnes partes sunt simul. Hinc quia pœna sine fine est, nascitur desperatio. Quis enim speret non futurum, quod semper erit? aut quis speret futurum, quod erit nunquam? Et ex eo quod pœna simul sit secundum suas omnes partes, nascitur summus dolor, & quasi infinitum supplicium: Nam duratio in infinitum multiplicat supplicium, quia quod futurum esset in variis suæ durationis partibus, simul est in singulis, si tamen partes sunt: nam Propriè in infinito partes non sunt: aut enim æquales essent, aut inæquales, & sic sumptæ exhaurirent infinitum, quod esset absurdum: Verius itaque dixeris semel esse totam illam æternitatem, semel totam durationem omni tempore majorem, quæ uti diximus ex Aristotele 11. Metaph. cap. 9. transitum habet in consummabilem. Quis unquam putasset, aut etiam suspicari potuisset miseram creaturam tantæ passionis esse capacem? Sed quod per se naturaliter non potest: secundum illud Jobi cap. 20. quod jam attulimus. *Iuxta multitudinem ad inventionum suarum, sic sustinebit.* Ut igitur intellectus beatus sit capax visionis beatificæ, quam naturaliter habere non posset: ita animus & corpus damnati: pax fiet, ut tantum pati possit tormentum.

V. Propositio. Pœnas Inferorum licet in se, ac specie suâ essent exiguæ, ratione tamen æternitatis, esse planè intolerabiles, & omnem cogitationem superare, & omnem sermo-

nem. Sicut enim, æternitas omne bonum quod afficit, efficit infinitè melius, duplici ratione: 1. Ratione durationis, quia tribuit ei durationem infinitam, atque adeò facit esse infinitum; nam omne esse, eò melius est, quò majus; seu intensivè, ut cum res est perfectior: seu extensivè ut cum diffunditur per majus spatium, vel per majus tempus: Quod igitur bonum infinitè durat, infinitè melius est. Verbi gratia, voluptas unius diei, magnum bonum est, magnèque penditur: voluptas hebdomadæ pluris penditur: unius anni pluris, centum annorum longè pluris: mille annorum in decuplum pluris, & sic deinceps, quò diutius durat, eò pluris æstimatur, igitur quæ durat infinitè, infinitè pluris æstimabitur: Idem dicendum de gloriâ, divitiis, & aliis bonis. Ita in pœnis æternitas pœnam facit infinitè pejo-rem, & molestiorem. 2. Ratione collectionis illius boni, quia totum commodum quod res illa infinito tempore successivè afferre potest colligit in unum, & simul conferri, percipi, & gustari facit: ut si tota voluptas quam totum convivium, per partes, & successivè afferre potest tempore infinito, colligeretur in unum, & tota simul æterno tempore tribueretur, esset infinitè melior, & majoris æstimationis: Simili modo æternitas in malis seu pœnis colligit illas in unum, & simul sentiri facit, non solum quia facit simul apprehendi, unde sic infinitum quædam dolorem animo inurit, sed quia æternitas ex naturâ suâ, omnia in se semper colligit Jerem. 30. & Luc. 16. *Quid clamamas super contritione tuâ? Pater Abraham misere mei. Quia crucior in hac flammâ. Insanabilis est dolor tuus. Inter nos & vos, chaos magnum firmatum est: quot sunt sæcula tormenti hujus mileri divitis? Insanabilis est dolor tuus: Inter nos & vos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui volunt hinc transire ad vos non possint: neque inde huc transire, ut scias non minus finiendam gehennam damnatorum quam beatorum gloriam.*

gloriam. *Propter multitudinem iniquitatis tuae, & propter dura peccata tua feci haec tibi.*

Hinc nascitur, ut benè ait Lessius lib. 1. de perfectione Divin. cap. 4. maximus æternæ damnationis timor: quia in illa est infiniti, & æterni boni jactura: & summi æternique tormenti permissio, quo malo nullum majus, aut gravius concipi potest: Nulla enim jactura comparari potest cum jactura boni infiniti, & æterni, quod in æternum erat possidendū: Nullum sensuum tormentum comparari potest cum tormento ignis, in æternum duratura. His accedit æternus carcer, æternæ tenebræ, æterna sitis, æternus vermis, æternus fœtor, æternus horror, æternus luctus, æterna comploratio, & quidquid malorū cogitari potest, ibi erit, & æternum erit. Quis æternitatem in his omnibus considerans non exhorrescat? Quis mundi vanitatē, divitias, voluptates, honores ad momentum captare velit cum tanto malorum æternorum periculo? Bernardus ad Fratres de Monte Dei. Quid profuit illis inanis gloria, brevis læticia, mundi potentia, carnis voluptas, falsæ divitiæ, magna familia, & mala conscientia? De tanta læticia quantâ tristitia? Post tantillâ voluptatem, quam gravis miseria? Ponamus mala illa solum mille annos duratura: nihilominus summa esset fatuitas, pro momentaneis & infimis rebus, pro modicâ, & brevi voluptate, periculo tanti & tot annorum tormenti se exponere. Quantò major esset fatuitas si centies millium annorum pœna foret? Quanta si centuplò diuturnior, & sic deinceps sine termino? Quo productior statuetur pœna, major quoque censetur fatuitas, eius periculo sese objicere: Cum ergo certissimum sit pœnas omnes istas esse æternas, necesse est infinitâ quâdam amentia teneri eos qui futurorum securi, quotidie peccata peccatis adjiciunt, & certissimo æternæ damnati-

onis periculo exponunt. Nullam ego concipere possū animo majorem fatuitatem, nullam perniciosiorem insaniam, quâ tamen ipse illi tenentur, & quâ facilè sanarentur, si vel parumper considerare vellent, quid sit æternitas, quæ tanta est, ut nulla sæculorum multitudo ad illam comparata, quidquam aliud sit quam momentum. Certè de duobus alterum est necessarium, aut ut non credatur æternitas pœnarum, quod plerisque convenit, quibus id convenit, quod Christus dixit Lucæ 18. *Filius hominis veniens, putas fidem inveniat in terra?* Aut si credatur, cor certè ac sensum non habeat qui sic vivit, ac si non crederet. Salvianus lib. 5. de Ecclesia Cathol. Quid ergo causæ est, ut si quispiam Christianus futura credit, futura non timeat? Quid ergo causæ est, ut si credit quæ dixit Deus, non timeat quæ minatur Deus? Equidem si tam intolerabile videtur unicâ noctem, vigilantibus oculis, in molli tamen lecto suspirare in acutis doloribus, etiam si spereste mane habiturum medicū qui remedia adhibeat, & singulas horas computas pro hebdomadâ: Quid facies in flammis dies & noctes, in summa siti, in ardoribus, sine remedio, & sine ullâ spe, imò cum summâ desperatione, idque per infinitas sæculorum myriades?

Hæc cogitatio nobis quotidie animo versanda est, quia nulla est ad omnes tentationes vincendas ac pericula peccatorum evitanda potentior, nulla efficacior, unde Eccl. cap. 7. *In omnibus operibus tuis, memorare novissima tua, id est æternitatem pœnarum & præmiorum, & in æternum non peccabis.*

Hæc cogitatio tam multos Christianorum & tot Sanctos Martyres ad eò paratos promptosque fecit ad tolerandos quovis cruciatus, ad quameunque mortem subeundam animavit, ut cum in summis doloribus, & in suo volverentur sanguine, nihilominus tam animosi, & hilares, tam constante vultu, & ridente rot-

toribus insultarent: nempe annos æternos habuerunt in mente, & nihil grave censuerunt, quod in tempore finiretur.

Hæc cogitatio tot hominum millia, & inter illos tot prius impios in solitudines, in Monasteria ac severam traduxit: scilicet annos æternos in mente habuerunt: hic te sensus, ô Teresa, ad tantam austeritatem vocavit.

Hæc cogitatio tam multis religiosi viris atque fœminis, & multis aliis in sæculo viventibus, severas vitæ leges amplexantibus omnia facilia reddit & jucunda. Hæc cogitatio virtutis laborem omnem levem esse persuadet, & brevem: hæc vigiliæ preces, famem, sitim, jejunia, cilicia, flagella, paupertatem, & alia ejusmodi facilia reddit, & tolerabilia. Quisquis æternitatem cogita, nulli labori cedit, nullis frangitur incommodis. Huic tu si regnum offeras, si delicias, & voluptates omnes, illa omnia facile contemnet, nec suam fortem mutare velit, cogitans hæc omnia finem habita in modico, in momento, nihil hîc durum, nihil hîc longum, quia nihil est quod finem non habeat: sed quidquid æternum est, semper est. O æternitas! tu semper menti meæ obversaberis, tu intimis meis sensibus in hærebis, tu eris unica mea, & summa cura, tu solus meus amor, tu solus meus timor, tu omnium mearum actionum, & totius vitæ meæ eris regula: omnia temporalia sive bona, sive mala, præ te & propter te contemniam, & nihil ducam: Tu mihi in omni afflictione eris solatium, in omni tentatione præsidium, & in omni prosperitate monitorium 2. Cor. 4.

Non contemplantibus nobis qua videntur sed qua non videntur: qua enim videntur temporalia sunt; qua autem non videntur æterna. Sed antequam finiam, unum te monitum velim, mi Auditor, te ita nunc esse in tempore, ut in illo jacias se mentem æternitatis. Nam qua seminaverit homo hac & metet, ad Galat. 6. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam: bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus, operemur bonum. Est etiam, aliud quod te moneam, te modico intervallo ab æternitate distare, quam cum ingressus fueris, hinc te revocare non poteris. Curigitur aliud cogitas, quid laboras, nisi de futura æternitate? præsertim cum necesse sit aut fore summè beatam, aut summè miseram: futurum ut aut in æternum epuleris in sinu Abrahamæ, aut ut in æternum crucieris in flammis. Bern. Qui pavet, caver; qui negligit, incidit. Beatus homo qui semper est pavidus: certè si aliquid timendum est, maximè gehenna timenda. Timete eum qui potest & animam, & corpus mittere in gehennam, hunc dico timete. Qui negligit, incidit; certè merito: Sed si incidit, in quid incidit? In summam & ultimam, & æternam miseriam. O quam beatus es Abba Arseni qui hanc horam semper ante oculos habuisti! Certè qui in hac vitæ æternitatem semper cogitavit, ille securus esse potest de beatâ æternitate quam dare nobis dignetur Jesus Christus. Amen.

* * *